

Marian Noga

Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu

CELE UNII EUROPEJSKIEJ W ŚWIETLE AGENDY LIZBOŃSKIEJ 2000 R.

1

Traktat o Unii Europejskiej z Maastricht z 27 lutego 1992 r. określił następujące cele Unii:

- 1) osiągnięcie trwałego i zrównoważonego postępu społeczno-gospodarczego,
- 2) potwierdzenie swojej tożsamości w skali międzynarodowej,
- 3) wzmacnianie ochrony praw i interesów obywateli państw członkowskich przez wprowadzenie obywatelstwa Unii,
- 4) rozwijanie bliskiej współpracy w zakresie wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych,
- 5) pełne zachowanie i rozbudowanie tego, co stanowi dorobek Wspólnoty, czyli *acquis communautaire* [art. B pkt 1 Traktatu Unii Europejskiej].

Są to zmodyfikowane cele wymienione w art. 2 Traktatu Wspólnoty Europejskiej, a wcześniej w art. 2 Traktatu Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej, które w tych dokumentach zapisano jako następujące cele Wspólnoty: 1) harmonijny i zrównoważony rozwój działań gospodarczych w obrębie Wspólnoty, 2) trwałe i nieinflacyjny wzrost z poszanowaniem środowiska naturalnego, 3) wysoki stopień zbieżności funkcjonowania gospodarek, 4) wysoki poziom zatrudnienia i opieki społecznej, 5) podnoszenie stopy życiowej i jakości życia oraz 6) spójność ekonomiczna, społeczna i solidarność między państwami członkowskimi.

Uwagę zwraca to, że w zapisie celów Unii nie mówi się już o nieinflacyjnym wzroście ani o ściślejszym związku między państwami zrzeszonymi we Wspólnotę [Lenaerts, Van Nuffel 1998, s. 58 i 68].

Problemy te pojawiają się w polityce różnych sektorów UE.

W Traktacie o UE wymienia się również środki konieczne do osiągnięcia celów UE. Otóż osiągnięcie trwałego i zrównoważonego postępu społeczno-gospodarczego ma nastąpić przez: 1) stworzenie obszaru pozbawionego wewnętrznymi granicami, 2) wzmacnianie spójności ekonomicznej i społecznej oraz 3) ustanowienie unii gospodarczo-walutowej, docelowo ze wspólną walutą. Potwierdzenie zaś tożsamości Unii w skali międzynarodowej następuje dzięki realizacji wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, obejmującej ukształtowanie wspólnej polityki obronnej, mogącej doprowadzić do wspólnej obrony militarnej. Zapewnienie ochrony praw i interesów obywateli Unii następuje przez wprowadzenie obywatelstwa Unii. Głównym zadaniem Unii jako instytucji jest zachowanie i rozwijanie tego, co stanowi dorobek Wspólnoty i co po raz pierwszy określono w Traktacie z 1992 r. jako *acquis communautaire*.

W związku z tym należy mocno podkreślić, że Traktat o UE **nie przyznaje Unii Europejskiej osobowości prawnej**. Według tego traktatu Unia Europejska przechodzi na nowy etap w procesie tworzenia coraz trwalszego związku narodów Europy, w którym decyzje są podejmowane na szczeblu jak najbliższym obywatelowi [art. A Traktatu o Unii Europejskiej – DzUrz 1992, C 224]. Układające się strony nie uważają więc Unii Europejskiej za ostateczny kształt procesu integracyjnego, lecz za kolejny krok w kierunku idei „związku narodów Europy”.

W dniach 23 i 24 marca 2000 r. podczas szczytu Rady Europejskiej w Lizbonie przyjęto dokument nazwany Agendą lizbońską. Szefowie państw i rządów wyznaczili wówczas Unii Europejskiej nowy strategiczny cel na najbliższe dziesięciolecie – stworzenie opartej na wiedzy, a zarazem najbardziej konkurencyjnej i dynamicznej gospodarki na świecie, zdolnej do systematycznego wzrostu gospodarczego, zapewniającej większą liczbę miejsc pracy w warunkach większej spójności społecznej. System działań służących osiągnięciu tego celu nazwano strategią lizbońską.

W niniejszym artykule strategia lizbońska zostanie przedstawiona jako system działań kształtujących Agendę lizbońską. Ta prezentacja będzie miała na celu udowodnienie hipotezy, że Agenda lizbońska jest dowodem na rozwijanie się procesu integracyjnego w Europie, oraz uzasadnienie założeń Traktatu o UE, że Unia Europejska nie jest jeszcze ostatecznie ukształtowaną instytucją integracji regionalnej.

2

Głównym celem strategii lizbońskiej jest stworzenie w Europie do roku 2010 najbardziej konkurencyjnej gospodarki na świecie. Strategia lizbońska składa się z czterech elementów. Są nimi:

1) **innowacyjność** gospodarki jako efekt działania gospodarki opartej na wiedzy;

2) **liberalizacja** rynków telekomunikacji, energii, transportu oraz rynków finansowych;

3) **rozwój przedsiębiorczości**, wyrażającej się w ułatwieniach w zakładaniu i prowadzeniu działalności gospodarczej;

4) **spójność społeczna**, kształtująca nowy model aktywnego państwa socjalnego.

Zdecydowana większość działań podejmowanych w zakresie strategii lizbońskiej jest związana z modernizacją polityki zatrudnienia oraz kreowaniem pozytywnych zmian na rynku pracy. Podstawowym zadaniem z tym związanym jest stworzenie dogodnych warunków do prowadzenia działalności gospodarczej przez małe i średnie przedsiębiorstwa, w których powstaje najwięcej miejsc pracy. Jednakże zgodnie z wytycznymi strategii lizbońskiej konieczne jest jeszcze przemodelowanie systemu kształcenia w państwach UE w taki sposób, aby promował on rozwój gospodarki opartej na wiedzy [Strategia lizbońska, UKiE 2002]. Stąd też zanim omówione zostanie instrumentarium strategii lizbońskiej, najpierw przedstawię swój pogląd na temat koncepcji gospodarki opartej na wiedzy (*knowledge-based economy*), zwanej niekiedy „nową gospodarką” (*a new economy*), bądź „gospodarką cyfrową” (*digital economy*) lub „gospodarką sieciową” (*network economy*).

Definicje „gospodarki opartej na wiedzy” są różne: mniej ostre, opisowe i bardziej ostre. Według OECD „gospodarka oparta na wiedzy” występuje wówczas, gdy gospodarka bezpośrednio bazuje na produkcji, dystrybucji, wykorzystywaniu wiedzy i informacji. Wdrożenie wiedzy i wykorzystywanie informacji staje się – według OECD – głównym czynnikiem międzynarodowej konkurencji i tym samym tworzenia bogactwa i podnoszenia stopy życiowej społeczeństwa. Peter Drucker twierdzi zaś, że w gospodarce postkapitalistycznej głównym zasobem ekonomicznym stanie się wiedza. Ona będzie generować innowacje i wyższą wydajność, a społeczeństwo podąży w stronę społeczeństwa wiedzy. Według P. Druckera, społeczeństwa wiedzy jeszcze nie ma, ale już są gospodarka wiedzy i kapitał informacyjny. Lester C. Thurow uważa, że „gospodarkę opartą na wiedzy” wymyślili Amerykanie i że jest to gospodarka, która ma systemowe nastawienie na wymyślanie nowych technologii i masowej edukacji technologicznej. Nowe technologie są, według Thurowa, technologiami współtworzącymi nowy świat gospodarczy, którego fundament stanowią tworzone przez człowieka pomysły oparte na wiedzy [Noga 2001].

Koncepcja „gospodarki opartej na wiedzy” powstała w USA na początku lat dziewięćdziesiątych XX w. Powstała ona w sposób bardzo podobny do koncepcji rozwoju społecznego Walta Whitmana Rostowa i koncepcji Daniela Bella. Rostow i Bell uważali, że wszystkie kraje świata powinny powielić ścieżki rozwoju społecznego USA. Podobnie rozumują twórcy koncepcji „gospodarki opartej na wiedzy”, stąd ich twierdzenie, że taka koncepcja jest już realizowana w USA, a pań-

stwa europejskie będą musiały u siebie zbudować społeczeństwo wiedzy realizujące zasady gospodarki opartej na wiedzy.

Należy podkreślić, że gospodarka oparta na wiedzy jest ściśle związana z procesami globalizacji gospodarki. Ludzie, siła robocza, kapitał, wiedza i informacja z dużą intensywnością przemieszczają się w przestrzeni międzynarodowej, prawie nie dostrzegając granic suwerennych państw. Tworzą się otwarte rynki, umożliwiające swobodny przepływ dóbr, idei i osób. Tak rodzi się globalizacja, pokazująca, jak silny wpływ na rozwój gospodarki narodowej wywiera środowisko międzynarodowe. Technologie komunikacyjno-informatyczne, będące podstawą gospodarki opartej na wiedzy, również rozprzestrzeniają się po świecie z dużą intensywnością i w bardzo szybkim tempie. Dużą rolę w tym zakresie odegrał Internet, umożliwiający swobodne przekazywanie wiedzy, informacji, poglądów, a nawet innowacji technologicznych w skali światowej, nawet poprzez zamknięte do tej pory granice. Dzięki temu koncepcje gospodarki opartej na wiedzy wywarły wielki wpływ na funkcjonowanie przedsiębiorstw, oferując im nowe możliwości szczególnie w dziedzinie zarządzania.

Pojawienie się gospodarki opartej na wiedzy w USA uznano za wspaniały system gospodarowania, w którym obowiązują nowe prawa ekonomiczne, przejawiające się w tym, że koncepcja gospodarki opartej na wiedzy likwiduje cykliczny rozwój gospodarki, a więc znikają kryzysy, recesja oraz znika inflacja. Doświadczenie USA, szczególnie z 2001 r., pokazuje, że „nowa gospodarka”, oparta na koncepcji gospodarki opartej na wiedzy, nie różni się od „starej gospodarki” i że występują w niej recesja i inflacja. Oznacza to, że gospodarka oparta na wiedzy jest nową falą rewolucji naukowo-technicznej. Niesie ona nowe wyzwanie, wiążące się z międzynarodową presją konkurencyjną na produkcję krajową; pojawiają się również nowe skomplikowane relacje między środowiskiem międzynarodowym a państwem narodowym [Drucker 1993].

Agenda lizbońska, biorąc pod uwagę konsekwencje wynikające z rozwoju w USA koncepcji gospodarki opartej na wiedzy i przenikaniu jej do Europy oraz pragnąc przyczynić się do zintensyfikowania realizacji celów Unii Europejskiej, zaproponowała następujące elementy strategii działania UE:

- a) reformę europejskiego rynku pracy;
- b) reformę europejskich rynków papierów wartościowych;
- c) liberalizację telekomunikacji;
- d) nową politykę dotyczącą transportu kolejowego i lotniczego;
- e) rozwój przedsiębiorczości poprzez rozwój małych i średnich przedsiębiorstw;
- f) liberalizację rynków energii elektrycznej i gazu [Strategia lizbońska, UKiE 2002].

Wszystkie powyższe elementy strategii lizbońskiej mają na celu taką liberalizację procesów gospodarczych w poszczególnych krajach Unii Europejskiej, aby nie było barier wejścia na dowolny rynek dowolnego przedsiębiorcy w możliwie

krótkim czasie. To działanie zwiększy konkurencyjność firm i tym samym przyczyni się do obniżki kosztów jednostkowych, a także do podniesienia stopy życiowej i jakości życia. Rozwiązania zaproponowane w strategii lizbońskiej uwzględniają ochronę środowiska naturalnego człowieka, ochronę konsumentów, bezpieczeństwo energetyczne poszczególnych krajów członkowskich UE, a także zaspokajanie potrzeb społeczności lokalnej, wynikające z zasad Europejskiej karty samorządowej.

Szczyt Rady Europejskiej w Nicei i Barcelonie dokonał już przeglądu realizacji strategii lizbońskiej i podjął nowe postanowienia, umożliwiające szybką realizację Agendy lizbońskiej.

3

Polska wraz z dziesięcioma innymi krajami europejskimi stara się o wejście do Unii Europejskiej 1 stycznia 2004 r. Od dwóch lat polski Parlament dokonuje harmonizacji polskiego prawa z *acquis communautaire*. Do końca 2002 r. uchwalonych zostanie jeszcze około 60 ustaw dostosowujących polskie prawo do prawa unijnego. Pakiet ustaw zaproponowanych przez polski rząd w programie „Przedsiębiorczość – infrastruktura klucz do rozwoju – pierwsza praca” jest w zasadzie zgodny z wytycznymi strategii lizbońskiej. Szczególnie dotyczy to rynku pracy, papierów wartościowych, rynków finansowych, funkcjonowania małych i średnich przedsiębiorców. Procesy liberalizacji wolniej przebiegają w dziedzinie transportu i na rynku energii. Jednakże w państwach UE również w dziedzinie otwierania rynków energii i gazu obserwuje się spowolnienie procesów liberalizacji. To uświadamia nam, jak ważne i trudne są procesy restrukturyzacji energetyki w Polsce. W Unii Europejskiej następują zmiany w zarządzaniu energią i gazem. W ciągu najbliższych 3–4 lat zmiany te będą miały charakter rewolucyjny, polegający np. na prawie komercyjnego odbiorcy energii do wyboru dostawcy energii elektrycznej i gazu. Po uzyskaniu członkostwa w Unii Europejskiej Polska będzie musiała dostosować polskie prawo do prawa unijnego w tym zakresie.

Literatura

- Bloom H., Calori R., de Woot P., *Zarządzanie europejskie*, Poltext, Warszawa 1996.
 Doliwa-Klepacki Z.M., *Integracja europejska (po Amsterdamie i Nicei)*, Temida 2, Białystok 2001.
 Drucker P., *Post-Capitalist Society*, Harper Business, New York 1993.
 Lenaerts K., Van Nuffel P., *Podstawy prawa europejskiego*, Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 1998.
 Noga M., *Gospodarka oparta na wiedzy (GOW) a państwo*, „Zbliżenia – Pismo Uniwersytetu Wrocławskiego” 2001 nr 2 (29).

Strategia lizbońska – droga do sukcesu zjednoczonej Europy, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, UkiE, Warszawa 2002.

The New Economy. Remarks by Martin N. Baily, Chairman, Council of Economic Advisers, OECD Paris 3.VII.2000.

EUROPEAN UNION OBJECTIVES IN TERMS OF LISBON AGENDA 2000

Summary

The author presents modified European Union objectives, that were originally enclosed in the European Economic Community Treaty. The Lisbon strategy, which is being analysed in the article, consists of 4 elements: 1) innovations in the economy as an effect of economy based on knowledge; 2) liberalization of the telecommunication, energy transportation and financial markets; 3) development of entrepreneurship as a result of facilitation in founding and running a business; 4) social coherence creating a new, active model of a welfare state.

At the end of the article a special attention is paid to estimating law system convergence between Poland and the European Union.